

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

**Геолого-географічний факультет
Кафедра фізичної географії та природокористування**

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з науково-педагогічної роботи
 (П.І.Б.)
 2020 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

КАРТОГРАФІЧНІ ОСНОВИ ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ ТА МОРФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий)
Спеціальність	106 «Географія»

Розробники:

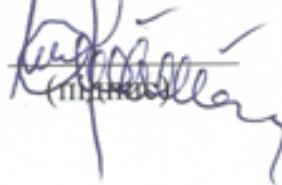
ШУЙСЬКИЙ Ю.Д., д.г.н., проф., зав. кафедри фізичної географії та природокористування;

ВИХОВАНЕЦЬ Г.В., д.г.н., проф. кафедри фізичної географії та природокористування

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри фізичної географії та природокористування.

Протокол № 1 від "31" серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

проф.. Шуйський Ю.Д.
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету:

Протокол № 1 від "23" вересня 2020 року

Голова НМК

(підпис)

(к.г.н., доц. Сич В.А.)
(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни „КАРТОГРАФІЧНІ ОСНОВИ ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ ТА МОРФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ”.

складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки PhD студентів спеціальності 106 „Географія”.

Предметом вивчення дисципліни є морфологічний аналіз рельєфу Землі.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу. Курс узагальнює фундаментальні геоморфологічні знання про закономірності формування сучасного рельєфу Землі.

Мета курсу: формування цілісного наукового представлення про формування сучасного рельєфу Землі в цілому та окремих материків та їх підрозділів.

Завдання дисципліни:

- Визначити співвідношення між устроєм земної поверхні та структурою земної кори.
- Визначити співвідношення між ендегенними і екзогенними процесами.
- Швидкість вивітрювання.
- Взаємовідносини схилових процесів в просторі і часі.
- Морфологічний аналіз поверхні суходолу.
- Використання геоморфологічних, гіпсографічних та топографічних карт.

Очікувані результати.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування наступних компетентностей:

- **ЗК01.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- **ЗК07.** Здатність спілкуватися на фахову тематику з експертами з інших галузей.
- **ЗК08.** Здатність до усної і письмової презентації та обговорення результатів наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та іноземними мовами.
- **СК03.** Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру (в сфері економічної та соціальної географії, біогеографії і географії ґрунтів, фізичної географії, геофізики і геохімії ландшафтів, конструктивної географії і раціонального використання природних ресурсів), оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.
- **СК05.** Здатність використовувати новітні інформаційно-комунікаційні технології, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та навчальній діяльності.
- **СК07.** Здатність формулювати наукову проблему, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення,

застосування наявних фундаментальних та створення нових цілісних знань.

- **СК09.** Здатність демонструвати глибинні знання та розуміння основних концепцій, важливих фактів, принципів та теорій з географії.
- **СК11.** Здатність демонструвати знання сучасного стану, основних тенденцій та перспектив розвитку географічної науки, орієнтуватись в сучасних проблемах наукових досліджень в галузі географії та суміжних науках, продукувати нові ідеї при вирішенні дослідницьких і практичних задач.

Очікувані результати навчання:

Кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна „**КАРТОГРАФІЧНІ ОСНОВИ ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ ТА МОРФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ**”:

- **РН02.** Глибоко розуміти загальні принципи, методи географічних наук, методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях (у сфері економічної та соціальної географії, біогеографії і географії ґрунтів, фізичної географії, геофізики і геохімії ландшафтів, конструктивної географії і раціонального використання природних ресурсів) та у викладацькій практиці.
- **РН05.** Ґрунтовні знання методів наукових досліджень економічної та соціальної географії, біогеографії і географії ґрунтів, фізичної географії, геофізики і геохімії ландшафтів, конструктивної географії і раціонального використання природних ресурсів та вміння їх використовувати на належному рівні.
- **РН07.** Вміти презентувати та обговорювати з фахівцями та широкою аудиторією результати досліджень наукових та прикладних проблеми з географії державною та іноземною мовами, кваліфіковано їх відобразити у наукових публікаціях, провідних міжнародних наукових виданнях.
- **РН08.** Вміти планувати і виконувати експериментальні та теоретичні дослідження з географії, дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних і інших досліджень у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.
- **РН11.** Вміти ініціювати, організувати та проводити комплексні дослідження в галузі географії, науково-дослідницькій та інноваційній діяльності, використовуючи міждисциплінарні підходи, результатом яких є отримання нових знань.
- **РН12.** Вміти обґрунтовано обирати та ефективно використовувати сучасні освітні технології, методи й засоби навчання у закладах вищої освіти на основі знань теоретико-методологічних основ педагогічного процесу вищої школи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни „**КАРТОГРАФІЧНІ ОСНОВИ ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ ТА МОРФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ**” студент повинен:

Знати:

- Склад і структуру земної кори;
- Устрій поверхні земної кори;
- Ерозійні цикли на поверхні Землі;
- Швидкість вивітрювання гірських порід та її географічне розповсюдження;
- Селективність процесу вивітрювання;
- Опір гірських порід до процесу вивітрювання;
- Рухливність продуктів вивітрювання;
- Рух мас гірських порід;
- Прояв руху гірських порід на поверхні Землі;
- Поняття денудації, коразії, ерозії, абразії.
- Базиси ерозії і денудації.
- схиліві процеси і рельєф схилів;
- Поняття : пенеплен, педімент, поверхні вирівнювання, базис ерозії (абсолютний та відносний).

Вміти:

- Виявляти співвідношення між устроєм земної поверхні та структурою земної кори;
- встановлювати співвідношення між ендегенними і екзогенними процесами;
- Проводити польові та лабораторні дослідження ендегенних і екзогенних процесів;
- встановлювати швидкість вивітрювання гірських порід на поверхні Землі;
- встановлювати прояв руху гірських мас на Землі;
- Виявляти взаємовідносини схилівих процесів в просторі і часі;
- Розвиток схилів вік схилів;
- встановлювати розвиток схилів;
- комплекси форм;
- морфологічні ландшафти.
- Морфологічний аналіз поверхні суходолу з використанням геоморфологічних, гіпсографічних, фізіономічних та топографічних карт;

ОПИС КУРСУ.

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Земна кора. Склад і структура земної кори. Устрій поверхні земної кори. Співвідношення між устроєм земної поверхні та структурою земної кори.

Тема 2. Ерозійний цикл. Співвідношення між ендегенними і екзогенними процесами. Методи дослідження.

Тема 3. Вивітрювання гірських порід та його продукти. Швидкість вивітрювання. Селективність процесу вивітрювання. Опір гірських порід. Рухливість продуктів вивітрювання.

Тема 4. Рух мас гірських порід. Опір скиду мас гірських порід. Рухомі зусилля рухливості ґрунтових мас. Збільшення ваги, зміна об'єму, періоди руху гірських порід. Прояв руху гірських мас на Землі. Несхідний рух мас гірських порід.

Змістовий модуль 2.

Тема 5. Загальні риси денудації. Поняття денудації, коразії, ерозії, абразії. Базиси ерозії і денудації.

Тема 6. Схили, схиліві процеси і рельєф схилів. Взаємовідносини схилівих процесів в просторі і часі. Вік схилів. Розвиток схилів. Поняття : пенеплен, педімент, поверхні вирівнювання, базис ерозії (абсолютний та відносний).

Тема 7. Співвідношення схилів, комплекси форм, морфологічні ландшафти.

Тема 8. Морфологічний аналіз поверхні суходолу. Використання геоморфологічних, гіпсографічних та топографічних карт.

3. Рекомендована література

1. Беручашвили Н.Л., Жучкова В.К. Методы комплексных физико-географических исследований: Учебник. – М.:Изд-во МГУ, 1997. – 320 с.
2. Волков Н.Г. Локальные морфоструктуры Днепровско-Донецкой впадины. – К.: Наукова думка, 1997. – 154 с.
3. Выхованец Г.В. Эоловы процесс на морском берегу. – Одесса: Астропринт, 2003. – 368 с.
4. Геренчук К.И. Тектонические закономерности в орографии и речной сети Русской равнины. – Львов: Изд-во Львов. Ун-та, 1960. – 241с.
5. Исаченко А. Г. Методы прикладных ландшафтных исследований. – Л.: Наука, 1980. – 222 с.
6. Макунина Г. С. Методы полевых физико-географических исследований. Структура и динамика ландшафта: Учеб.-метод. пособие . – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987. – 115с.
7. Палиенко В.П. Еовейшая геодинамика и ее отражение в рельефе Украины. – К.: Наукова думка, 1992. -116 с.
8. Жучкова В.К., Раковская Э.М. Методы комплексных физико-географических исследований. – М.: «Академия», 2004. – 368 с.
9. Немець К.А., Немець П.М. Теорія і методологія географічної науки: методи просторового аналізу. – Харків: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2014.- 172 с.
10. Сучасна динаміка рельєфу України / В.П.Палієнко, А.В.Матоцько, М.Є.Барщевський та ін. / За ред. доктора географічних наук, професора В.П.Палієнко. – К.: Наукова думка, 2005. – 268 с.

11. Шуйский Ю.Д., Выхованец Г.В. Экзогенные процессы развития аккумулятивных берегов в северо-западной части Черного моря. – М.: Недра, 1989. – 189.
12. Шуйський Ю.Д. Типи берегів Світового океану. – Одеса: Астропринт, 2000. – 480 с.
13. Шуйський Ю.Д., Вихованець Г.В., Орган Л.В., Принципи організації стаціонарів в береговій зоні морів // Довготермінові спостереження довкілля: досвід, проблеми, перспективи / Матеріали міжнародного наукового семінару. – Львів: Вид-во ЛНУ, 219.- с.38-41.
14. Шуйский Ю.Д., Муркаклов А.Б., Гыжко Л.В. Практикум по береговедению // Методическое пособие для студентов физико-географов. – Одесса: Бахва, 2015. – 84 с.

1. Форма підсумкового контролю успішності навчання - **залік**

2. **Методи діагностики успішності навчання** студентів здійснюється шляхом: оцінювання якості виконання та теоретичного осмислення практичних робіт; усного контролю знань з кожної теми; оцінювання поточних письмових робіт та іспиту.